

NECATİ CUMALI / ŞİİRLER

SESLER

*Kim çağırın beni
Adımla pencereden
Bütün odalar boş
Ev karanlık*

*Bahçede salıncak
Kimıldar esen yelle
Sallanan inmiş gitmiş
O giden belki de ben*

*Sayırsız sevenim vardı
Açan kollarını gülen
Akşamın uçları uzar
Sesleri gölgelenir*

IHLAMUR

*Durdum uğultusunu
Dinledim ihlamurun*

*Ey kocamaz anası
Kemanların tamburun*

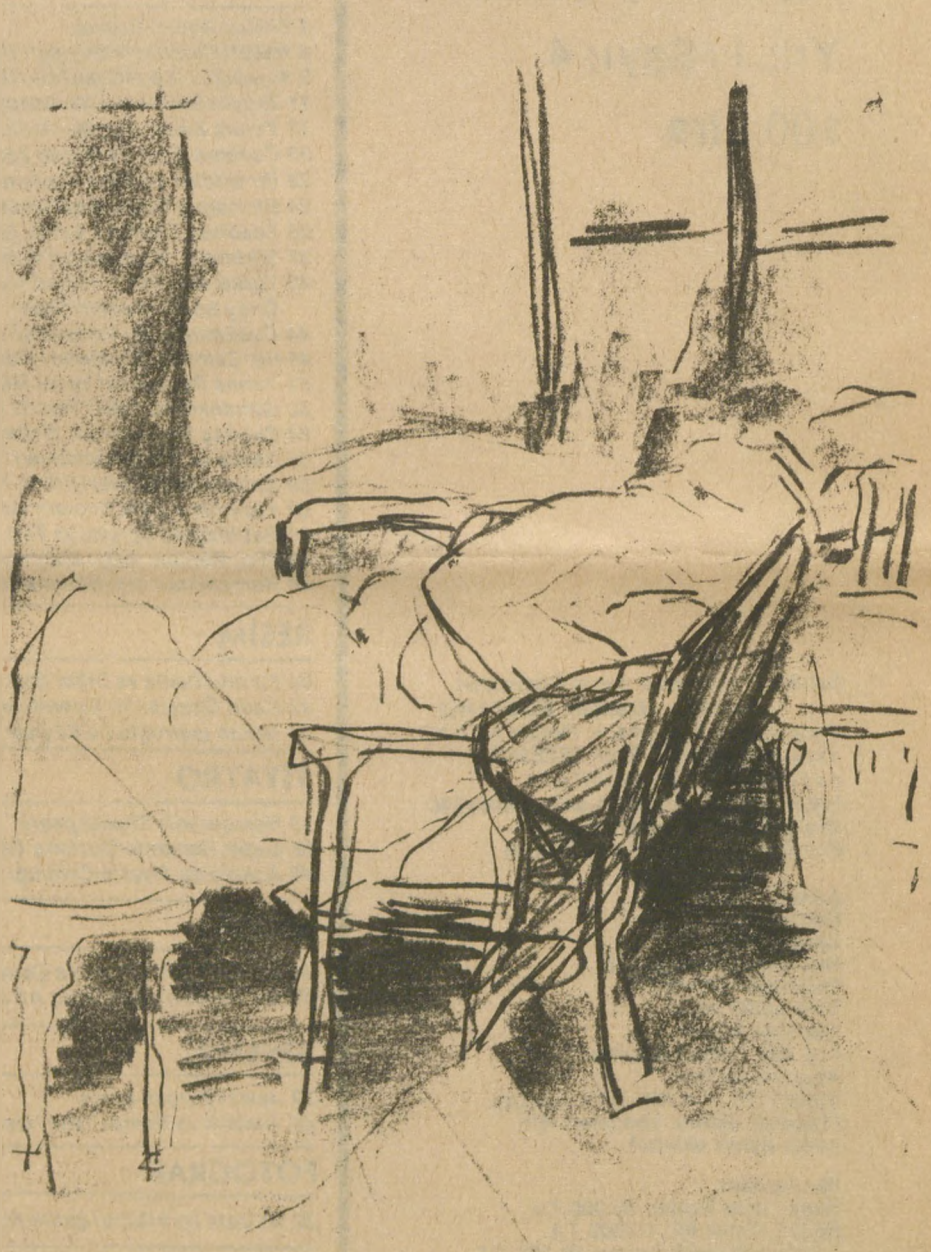
*Dalların gökten vurur
Köklerin toprak çalar*

*Durur üstünde bulut
Yağar inceden yağmur*

*Kimiler kaval yontar
Şiir düzer ozanlar*

*Tümünün özlemi bir
Biraz ihlamur olmak*

*Yaşam hoş bir kokudur
Ölüm sağır toz toprak*

Mine

Desen: Mine Gözen

AKSESUAR ODASI

Çıplak duvarda kararan ayna
Bu dantel ipekli kadifeler arasında
Gider gelirdiniz çabuk adımlarla
Ey eşsiz güzel kadınlar görünün yine
Ey şanlı erkekler boy verin belde kılıçlarınızla

Yılların katmanı lekeleri silinsin
Dönün topuklarınız üzerinde gülün
Gençlik güzellik günlerinize aynada
Akıp giden zamandı sizin direndiğiniz
Her oyunda avuçlarınız ne çok terlerdi

İşte Lady Macbeth, Antigone, Mirandolina
İşte Kırıl Oidipus, Lear, IV. Henri
Gülüşleri ağlamayı andırır soytarılar
Yaslı Elektranın kara giysileri
Bir köşede Seher'den kalan nalınlar

Saçları dağınık ayakları çıplak
Bir keder çizgisidir ak giysisi
Sularda nilüferler gibi açar
Bir mırıltıdır dolanır kıvrımlarında
"Gidiyorum Efendimiz arabam gelsin.."

O yıl bir mevsim Hamlet oynadık
Güzel Ofelya iç sıkıntısı keder
İçinde her akşam kuliste dolanır
Her gece çıldırır suya atardı kendini
Birimiz el uzatıp kurtaramadık

Perde alkışlarla kapanır
Aksesuar odasına taşınır o dünya
O dantel, ipek, kadife yığını
Çıplak duvarda kararan ayna
Kimbilir gömüt kaç Ofelya'ya

DENİZ GÖRÜNÜR

Sonunda deniz görünür
Çamlıklı bir tepeden
Devrilir önünde gök
Denizle dolar boşluk

O iyileştirici derin
Uçsuz yoğun mavilik
Çok eski umudundur
Uzanır senin olur

Okşar rüzgârı yüzünü
Gülersin bilmeden niye
Niye yemin ettiğin
Söz verdiğin kime

Sonsuz denizin eliyle
Kutsandın bağışlandın
Denizsin artık sen de
Ey mutlu ölümlü

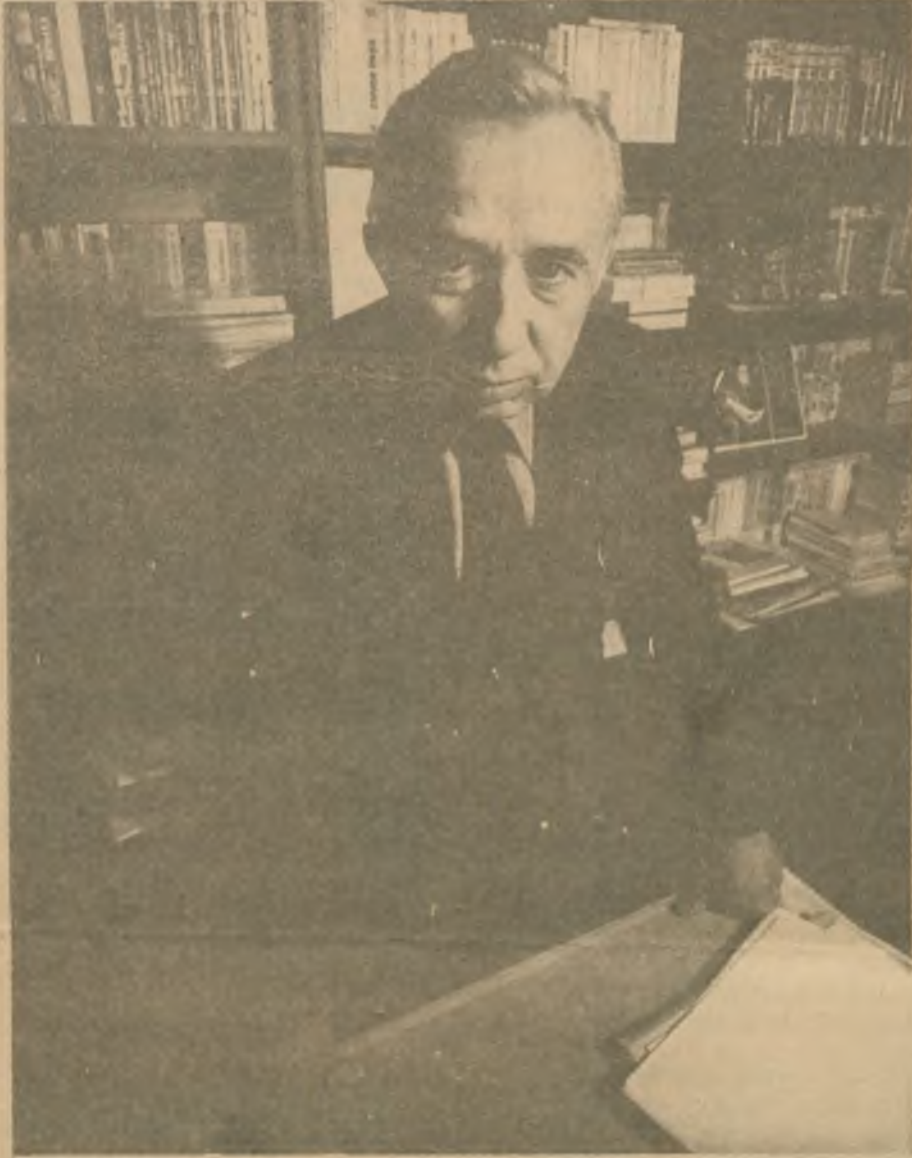
KEREM

Nereye yolun Kerem
Köprüler kalktı
Kapandı kalede kapılar
Saat akşam

Gel bu sevdadan geç
Aslı keşiş kızı
Konakları kaleden
Yüksek duvar çevrili

Din duvar dinler mi
Keremin aşkı
N'eder bulur Aslıyı
Ah eder yanar

O gün bugün
Keremin küllerinden
Havada gül gül
Sevda kokusu var

Necati Cumalı:

“Çevremde, yaşamımda aradım şiiri”

DOĞAN HIZLAN

Fotoğraf: ARA GÜLER

Bütün şiirlerinizi Aç Güneş adı altında topladınız. 1940'dan bu yana sizin bütün şiir serüveninizi sergiliyor. Dikkatimizi çeken bir özelliği var şiirlerinizin. İlk dizeden başlayan bir ustalık ve o ustalık aynı düzeyde sürüp gidiyor.

Sayın Cumalı, 40 yıllık şiir

serüveninize genelde baktığınızda şiirinizin belirli çıkış noktalarını söyler misiniz? Şiire başladığınız günlerde sizi etkileyen yerli ve yabancı şairler var mı?

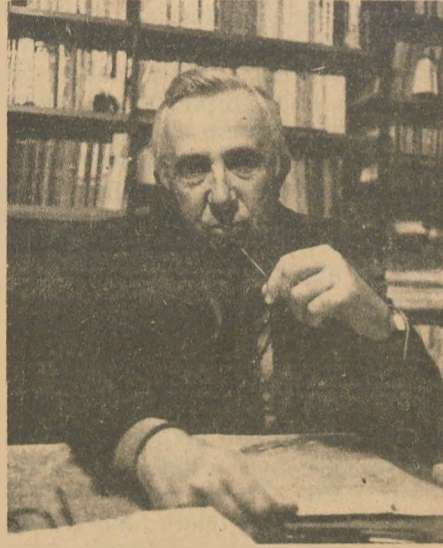
Şiir yazmaya başlamakta olduğu gibi, yazdığım şiirleri yayınlamakta da acele etmedim ben.

Çocukluğumdan beri bir gün gelecek şiirler, oyunlar, öyküler yazacağıma inanırdım. Ama hep geri bıraktım o günü. Liseyi, İzmir Atatürk Lisesi'nde okudum. Sıkılığıyla ünlü bir liseydi. Derslerden pek göz açmaya sıra kalmazdı başka tutkuları olanlara. Biraz spor,

biraz müzik, biraz edebiyat ya da uçarılık, diyenler kırıklarla dolu buluverirdi karnelerini, çoklukla belge alır başka liselere taşınırlardı. Yatılı okuyordum. Lisenin alt kat koridorunda, kitaplarımızı defterimizi, spor gereçlerimizi, yiyeceklerimizi kaldırdığımız dolaplarımız vardı. İkinci yıl, bitişimdeki dolabın sahibi değişti. Dolabını açtıkça dergiler alır, dergiler bırakırdı yeni sahibi. Varlık, Yücel, Gündüz, Çığır, vb. gibi o yılların sanat dergileriydi bunlar. Yeni dolap komşum, dergileriyle merakımı çekti. Hüseyin Batu'yu adı (Şimdi Orta Doğu Üniversitesinde felsefe profesörü) Kısa sürede çok yakın arkadaş olduk. O dergileri, 1930'ların Cahit Sıtkı, Dıranas gibi şairlerini Hüseyin'in aracılığıyla tanıdım. Özellikle akşam yemeklerinden sonra soluk almadan şiirden konuşurduk. Hüseyin, şiir tutkusunun beni nasıl sardığını gördükçe, sık sık, ne zaman şiir yazmaya başlayacağımı sorardı. Dur hele şu lise bitsin, derdim. 1938 Haziranında o sıkı liseyi takıntısız bitirdim. Baba evine dönünce ilk şiirlerimi yazmaya, Hüseyin'e postalamaya başladım. 1938 Haziranından 1940 sonuna kadar bir yığın şiir karaladım. 1940 yazında koca bir defter dolmuştu yazdıklarımla. Allahtan ki dergilere postalamaya, yayınlamaya kalkmadım onları. Dostların araya girmesiyle yayınlanan bir kaç da dergilerde kaldı. Çoğu sevdiğim şairleri hatırlatan şeylerdi. 1941 başlarında o defteri küçümseyecek kadar yol almıştım. Kolaylıkla yırtıp attım.

Çok çabuk buldum şiirde kendi sesimi. Yöntemim açıldı. Çevremde, yaşamımda aradım şiiri. Kızılçullu Yolu'nda topladığım ilk şiirlerimle, çocukluk anılarımdan başlayarak yaşamın beni etkileyen renklerini getirdim. Hıdırellez gezintileri, bayram yerleri, İzmirin faytonları, avlusunda tavuklar horozlar beslenen baba evi, sabahları erken uyanmanın sevinci, ilk aşk kırgınlıkları, gençliğin çabuk kapanan duygu yaraları, öğrencilik yıllarının yolculukları... Nasıl yaşarsam, nasıl konuşursam öyle yazıyordum. Başka şairlerin yaşadıklarını kendim yaşamış gibi yinelemiyordum. Oldukça da hazırlıklıydım.

Kızılçullu Yolu'ndaki şiirleri 1941'de yazmış bitirmiştim. Kitap

1943'te çıktı. Şiirlerimi yayınlamaya başlamadan önce sanat çevrelerinde biliniyordu adım. Örneğin Cahit Sıtkı'nın Ziyaya mektuplarında henüz yayınlanmamış bazı şiirlerim yer alır. Güvenilen, umut bağlanılan bir şairdim.

Etkilenmeye gelince. Tolstoy'un bir görüşünü severim. Kimsenin sizi etkilemesine izin vermeyin, der. Çok haklıdır. Etki biresinlenme yolu oldukça zararsızdır. Çıkış noktasından çok uzaklara götürür esinleneni, silinir. Ama bir dozu aştı mı böyle bir etki altında yazılan her şeyi gereksiz duruma getirir. Yabancı etkisiyle, çeviriye döner yazılanlar. Yerli bir etkiyse etkileneni manga eri yapar. Yazdıklarım arasında bu türlü parçalar çok azdır. Hiç sevmem o üç beşi aşmayan parçayı. Elimden çıkmış kazalar gibi görürüm.

Yetiştığım yıllarda yukarıda andığım acemilik dönemimi, (çıraklık diyelim) aşttıktan sonra şu ya da bu şairin etkisinde kaldım diyemem. Dersem kendime haksızlık etmiş olurum. Ürünlerini yırtıp attığım dediğim o çıraklık dönemim de ise çok değişiktir kapıldığım etkiler.

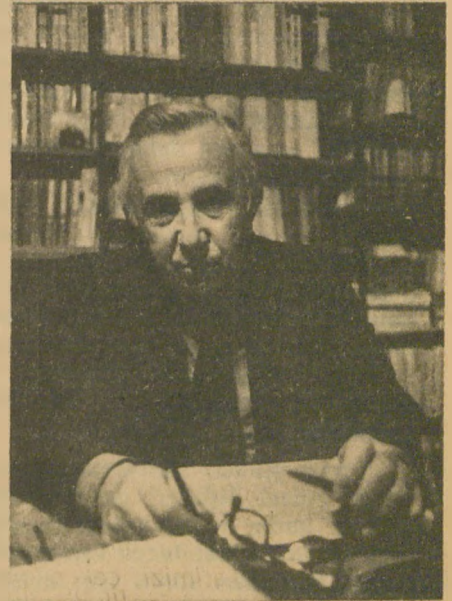
1940 ortalarında girdim yazın dünyasına. Yeni bir şiirin özünü, içeriğini, bu içeriğe uygun biçimi arıyorduk hep birlikte. Benden iki üç yıl önce şiir yayınlamaya başlayan Garipçilerin şiirleri düzyazıya çok yakın şeylerdi henüz. Onlar da deyişlerini olgunlaştırma çabası içindeydiler.

O hengâmede, benim de yeni bir öz, yeni bir deyiş getirmekte katkımda oldu şiirimize. Şiirlerime uygun düşecek biçimi, kendi sesim-

le birlikte çabucak buluverdim. Hece sayısı yedi ile onbir arasında değişen, dörtlüler ya da beşlilerden oluşan, uyakları dize arasına sıkıştırılmış şiirlerdi hep yazdıklarım. İşte "Kızılçullu Yolu" şiiri, ya da "Yağmurdan Sonra Bayram Yeri". O şiirlerden başlayarak anlamaya çalışmalı okuyanlar beni. O şiirler içerik olarak da biçim olarak da ne yerli ne yabancı benden önce gelmiş hiçbir şairi hatırlatmaz okuyana. Öyle bağımsız sürer gider benim şiir serüvenim. Yine de öyledir. Bugün Aç Güneş'i okuyanlar, yerli ya da yabancı kaynaklar gösteremezler okuyacakları şiirlerime.

Etkiler söz konusu edilecek olursa, karşılıklı olmuştur. Şimdi bazı benzerlikler üzerinde durmak istemem şiirlerimle o dönemde yazılmış bazı şiirler arasında. Nedeni de savunmak durumunda değilim kendimi. O günleri birlikte geride bıraktığımız yakınlarımız yaşıyorlar hâlâ. Benzetme yapılabilecek şiirlerde öncelik bendedir. Bunu belirtmek için ilk baskısında her şiirim altına yazıldıkları yılları eklemiştim.

Şiirim belirlili çıkış noktalarına gelince; Kızılçullu Yolu'na yukarıda değindim kısaca. İkinci kitabım Harbe Gidenin Şarkıları, değişik bir çıkıştı. Yenileyivermişim şiirimi. İkinci Dünya Savaşının etkilerini yansıtmaya çalışıyordum kuşağımın yaşamında. Üçüncü kitabım, ağır-

laşan yaşam koşulları içinde barışa dönüş duyarlığı ile yazılmıştır. Ondan sonra gelen her kitabımda

az çok kendimi yenilediğimi sanıyorum, kendimden uzaklaşmadan. Dördüncü kitabım Güzel Aydınlık' ta şiirim bütünü temaları aşağı yukarı belirlenir. O kitabın bölümlerini genişleterek bir bakıma benim bütün şiirlerimi temalarına göre ayırabilir okuyucu. Aşk kırgını genç bir adam, o kırgınlığın ardından aradığı mutluluğu bir türlü bulamaz, güven altına alamaz gelecek yaşamını, üzgündür çevresinde olup bitenlerden, toplumsal eşitsizlikle haksızlıklar ile sarsılır, taşra ile büyük kent arasında gitgelli bir yaşam sürer, kıyısında yaşadığı Akdeniz doğa olarak gitkice yer eder duyarlığında. Bu temalar daha sonraki yazdıklarım da yeni renkler, boyutlar kazanır. Son olarak Aç Güneş'te varmak istediğim şiire yaklaştığımı söyleyebilirim. O kitapta yer alan örneğin Yitik Kalyon, çok sevdiğim şiirlerimden biridir. Yaşam ile ölüm içindedir o şiirimde. Akdenizde yelkenlerinin rüzgârı dinmiş, görünmez bir kalvon geçmişin binlerce yılı, insanları ile dolaşır durur. Yaşayanlar şimdiden güvertesinde dirler. Ölümle gözden silinivereceklerdir. Kalyon, yolculuğunu yine sürdürecektir Akdenizde. Gelecek yıllarda o ayarda daha bir kaç şiir yazabilmek amacımdır.

Hikayelerinizde ve romanlarınızda ilgi çekici, ustalıkla bir biçimde cinselliği - daha açalım-erotizmi kullanıyorsunuz. Edebiyatta cinselliğin yeri konusunda ne düşünüyorsunuz? Son günlerde gündeme gelen bu tartışmada sizin görüşünüz? Özellikle Ay Büyürken Uyuyamam gözönünde bulundurulursu bu sorumuz daha bir anlam kazanır kanısındayım.

Cinselliğin yaşamadaki yeri, önemi ne ise, sanatta da onun paralelinde olmasıdır beklenen. Çağımızın bilimsel çalışmaları, insanın kararlarında, kişiliğini bulmasında, başarılarında, bocalamalarında cinselliğin yerini, önemini, bütün tartışmalara son verecek açıklıklara doğru geliştiriyor.

Sorun şurada sanıyorum: Cinsellik, cinsel ilişkiler, davranışlar, nereye kadar insanı anlamamızda bize yardımcı olabilecek verilerdir? Hangi noktadan sonra işin ayağa düşmesi olarak anlaşılmalıdır? Çükü birinci derecede önemli olan cinselliğin kendi değil, insanı şu ya da bu davranışta bulunmaya itişiyi

da davranışlarında ne dereceye kadar etken olduğudur cinselliğin.

Cinsel bir ilişkiyi belki de önemli kılan ilişki öncesi geçen olaylardır. İlişkide bulunanları yaklaştıran ya da yaklaştıklarını engelleyen durumlardır. İlişki sonrası da ilginç bir gelişme gösterir. Birliğin sevgiye ya da nefrete dönüşmesi, sürüp gitmesi ya da kopması vb Çağımızda ilişkinin en çok işlenen yanı ise ne öncesi ne sonrası oluyor. Yüz kızartıcı bir açıklık, yüzüzlükle, çiftleşmenin ayrıntıları üstünde duruluyor. Bu türlü sayfalar gizliden gizliye satılan bu türlü açık saçık fotoğrafları anırtıyor bana. Ya da bu sahnelerin sergilendiği bir takım batakhaneleri. Böyle yerler işletmek neyse böyle şeyler yazmakta o düzeyde bir iştir olsa olsa.

Ben yazdıklarım da işin bu yanına kaçmadım hiç bir zaman. Sadece cinsel itmelere kapılan insanın çiğneyebileceği yasaklara sınır konamayacağını kanıtlamaya çalıştım. İşte dedim, güvenilir dediğiniz insan! Hayvan yarılarının böylesine buyruğundan sıyrılmayan insanın başka sorunlar söz konusu olunca güvenilir bir yaratık olup olamayacağı üstünde düşünürmek istedim okuyucu.

Hikaye ve romanımızda kasaba önemli bir kesim olarak söz konusu edildi. Siz bu konuda başarılı örnekler verdiniz, kasabanın hikaye ve romanımızdaki yeri size göre ne oranda önemli ve etkin oldu?

Kasaba, yani ne kent ne köy, ikisi karışımı bir yerleşim merkezi. Türkiye'yi en iyi yansıtan yerleşme örneğidir bence kasaba. Kasaba kültürü bütün yaşamımızı etkiler. Kasaba görgüsü egemendir bütün değer ölçülerimizde. Politika, eğitim, sanat, hoşgörü ortamını kasa ba saptar bizde.

Roman kentleşmenin sanatıdır gerçi. Ama kentleşemiyoruz işte. Kolay değil. İstanbul'a kim yakıştırdıysa yakıştırdı koca köy deyiverdi. Yüzlerce safsalılık bir roman kadar çağrışımlarla dolu bu tamlama. Hayranım bu sözü ilk söyleyenin dehasına. İki sözcükle çağımızın en anlamlı romanını yazan o. Keşki örnek kentler yaratabilsek. O zaman özlü düşün ürünlerine dönüşecektir roman. Yığınla abuk sabuk ayrıntısından sıyrılacaktır. Okuduğumuz her sayfa Montaigne'nin denemelerine yakışır yoğunluğa

erişecektir. Ama sadece bizim sorunumuz değil bu. Her ülkede yerleşme biçimleri koşullandırıyor romanı. Faulkner'in Jefferson'u gibi. Biz daha uzun süre kasabalı kalacağız romanda. Kusur sayılmaz bu. Kırmızı ile Siyah da kasaba romanıdır.

Türkiye'de oyun yazarını bekleyen güçlükler nelerdir? Tiyatromuzun düzeyi size göre başarılı mıdır? Ülkemizde oyun yazarlığı başarılı bir çizgiye ulaşmış mıdır?

Tiyatro sadece güzel oyunlar yazılması ile başarıya ulaşılacak bir sanat değildir. Yazarı kadar, tiyatrosu, seyircisi de sorumludur başarıdan. Tiyatro onlardan da katkı bekler. Hoşgöründen yoksun bir seyirci düşünün. Gerisini söylemem gereksiz düşecektir bu varsayımın arkasından. Ne sunabilirsiniz böyle bir seyirciye? Din diyecek, devlet diyecek, sol diyecek, sağ diyecek, açık saçık diyecek, söyleyecek söz bırakmayacaktır tiyatroya.

Bizde bugün için en önemli sorunlardan biri TV'nin haksız rekabetidir tiyatroya. Sorumluktan uzak, sürüm ardında koşan bir anlayışla çıkıyor tiyatronun karşısına. Tiyatro diye en kötü, en ucuz, tiyatroya en ters düşen, aykırı olana alıştıran seyirciyi. Böylesine bozulan bir seyirciye iyi tiyatroya sunmak olanaksızlaşıyor. Tiyatronun gelişmesi için iyi seyirci yetiştirilmesi, iyi yazar, iyi oyuncu yetiştirilmesinden önde gelen bir durumdur. Örneği kendimden şöyle verebilirim: Önce iyi seyirci olarak yetiştirdim kendimi. Güzel oyunlar aradım gördüm ta Paris'e kadar giderek. Bilinçli seyirciler arasına karışarak oyunlar izledim. Yazmam bundan sonra geldi.

Tanzimattan bu yana otuzar yıllık zaman birimlerine bölecek olursak tiyatromuzun gelişmesini, şu son birimin öbür dönemlere göre açık bir gelişme gösterdiğini görürüz tiyatroya edebiyatımızın, örneğin romanda ya da şiirde bu kadar açık değildir bu gelişme. Roman sanatı daha başlangıç yıllarında Halit Ziya, Hüseyin Rahmi, daha sonra Reşat Nuri, Halide Edip, Yakup Kadri gibi ustalar yetiştirir. Şiirde Fikret, Nazım Hikmet, Yahya Kemal gibi büyük şairler vardır geçmişte. Tiyatroya gelince, şu son 20-30 yıl içinde geçmiş dönemleri aşan yazarlar yetişti bizde. İzleyenler kendilerine göre bulabilirler bu yazarların kimler olduğunu. ●

